

Rosarium Virginis Mariae Apoštolský list Jana Pavla II. o posvátném růženci

Přinášíme překlad dokumentu *Rosarium Virginis Mariae*, který Jan Pavel II. podepsal a zveřejnil 16. října tohoto roku. Tímto listem vyhlásil **Rok růžence** a zároveň v něm navrhl rozšíření této modlitby o dalších pět tajemství, která nazval **Tajemství světla**. V nich jsou rozjímány události z Ježíšova veřejného působení. Překlad uvedeného dokumentu vám přinášíme na pokračování v podobě, ve které zazněl v našem vysílání. Nejedná se o jeho oficiální český překlad, ale o pracovní překlad z italštiny.

(1. část)

Úvod

1. Růženec Panny Marie, který se z vnuknutí Ducha svatého postupně vyvinul v druhém tisíciletí, je modlitba, kterou mnoho svatých milovalo a k níž povzbuzoval učitelský úřad. Ve své prostotě a hloubce zůstává i v tomto třetím, sotva započatém tisíciletí modlitbou velmi významnou, určenou k tomu, aby přinášela plody svatosti. Dobře zapadá do duchovního putování křesťanství, jež po dvou tisíciletích neztratilo nic ze své původní svěžesti a cítí, že je Božím Duchem pobádáno "zajet na hlubinu" (*Duc in altum!*), aby znovu mluvilo, ba aby mocně volalo do světa, že Kristus je Pán a Spasitel, že je "cesta, pravda a život" (Jan 14, 6), že je "cílem lidských dějin, ohniskem, do něhož se sbíhají ideály dějin a civilizace".

Růženec totiž, i když má svůj mariánský charakter, je modlitbou s kristologickým srdcem. Svým střízlivým způsobem v sobě soustřeďuje hloubku celého evangelijního poselství, jehož je jakýmsi souhrnem. Zrcadlí se v něm Mariina modlitba, její věčné Magnificat za dílo výkupného Vtělení, jež započalo v jejím panenském lůně. Jím se křesťanský lid dává do Mariiny školy, aby se nechal uvádět do kontemplování krásy Kristovy tváře a aby zakoušel hloubku jeho lásky. Prostřednictvím růžence věřící čerpá hojnost milostí, jakoby je přijímal z rukou samé Matky Vykupitele.

Římští papežové a růženec

2. Mnoho mých předchůdců přikládalo této modlitbě velkou důležitost. Zvláště se v tomto ohledu zasloužil Lev XIII., který vydal 11. září 1883 encykliku *Supremi apostolatus officio*, kterou zahajoval četná další prohlášení o této modlitbě a označoval ji za účinný duchovní nástroj, který je třeba používat tvář v tvář nešvarům společnosti. Mezi papeži, kteří se v nedávné koncilní době vyznamenali podporováním růžence, chci připomenout bl. Jana XXIII. a především Pavla VI., který v apoštolské exhortaci *Marialis cultus* podtrhl v souladu s inspirací II. Vatikánského koncilu evangelijní ráz růžence a jeho kristologické zaměření.

Já sám pak jsem si nenechal ujít příležitost a vybízel jsem k časté modlitbě růžence. Už od mladých let měla tato modlitba důležité místo v mém duchovním životě. Mocně mi to připomněla má nedávná cesta do Polska a především návštěva svatyně Kalvarie Zebrzydovské. Růženec mě provází ve chvílích radosti a ve chvílích zkoušky. Jemu jsem svěřoval mnoho starostí a v něm jsem vždy nacházel posilu. Před 24 léty, pouhé dva týdny před zvolením na Petrův stolec, jsem z celého srdce vyslovil tato slova: "Růženec je má oblíbená modlitba. Je to úchvatná modlitba, úchvatná ve své prostotě a ve své hloubce... Lze říci, že růženec je jistým způsobem komentářem-modlitbou poslední kapitoly konstituce II. Vatikánského koncilu *LUMEN GENTIUM*, kapitoly, jež pojednává o podivuhodné přítomnosti Matky Boží v tajemství Krista a církve. Vždyť na pozadí slov Ave Maria probíhají před očima duše hlavní události ze života Ježíše Krista. Vytvářejí tak společně radostná, bolestná a slavná tajemství a uvádějí nás do živého společenství s Ježíšem skrze - mohli bychom říci - Srdce jeho matky. Zároveň naše srdce může ukládat do těchto desátek růžence všechna fakta, jež vytvářejí život jednotlivce, rodiny, národa, Církve i lidstva. Osobní události i příhody bližních a zvláště těch, kteří jsou nám bližší, kteří nám leží na srdci. A tak prostá modlitba růžence tepe rytmem lidského života."

Těmito slovy, moji drazí bratři a sestry, jsem uváděl svůj první rok pontifikátu do každodenního rytmu růžence. Dnes na počátku 25. roku služby Petrova nástupce to chci udělat stejně. Kolik milostí jsem obdržel v těchto letech od Svaté Panny prostřednictvím růžence! - *Magnificat anima mea Dominum*! Chci poděkovat Pánu slovy jeho nejsvětější Matky, do jejíž ochrany jsem postavil svou službu jako Petrův nástupce: *Totus tuus*!

Říjen 2002 - říjen 2003: Rok růžence

3. Proto ve smyslu úvahy, kterou jsem nabídl v apoštolském listu *Novo millennio ineunte*, v němž jsem Boží lid vyzval, aby po tom, co prožil v jubilejním roce, "znovu započal od Krista", cítil jsem potřebu rozvíjet úvahu o růženci, jako jakési mariánské vyvrcholení samého apoštolského listu, abych vybízel ke kontemplaci Kristovy tváře spolu s Marií a ve

škole jeho nejsvětější Matky. Modlit se růženec totiž není nic jiného, než nazírat s Marií Kristovu tvář. Abych dal větší váhu tomuto vybídnutí, a také protože se blíží 120. výročí zmíněné encykliky Lva XIII., chci, aby křesťanská společenství předkládala tuto modlitbu a plně z ní čerpala. Vyhláшуji proto rok, začínaje říjnem tohoto roku do října roku 2003, **ROKEM RŮŽENCE**.

Tuto pastorální směrnici svěřuji iniciativě jednotlivých církevních společenství. Nemíním jí narušovat, ale spíše doplňovat a upevňovat pastorální plány místních církví. Doufám, že bude velkodušně a ochotně přijata. Růženec, bude-li znovu objeven jeho plný význam, vede k samému srdci křesťanského života a nabízí obvyklou, ale plodnou, duchovní a výchovnou příležitost pro osobní kontemplaci, pro formaci Božího lidu a pro novou evangelizaci. Rád bych to zdůraznil i v rámci radostné vzpomínky na jiné výročí: 40 let od začátku II. Vatikánského ekumenického koncilu (11. října 1962), "velké milosti", kterou udělil Boží Duch církvi naší doby.

Námítky proti růženci

4. Z různých úvah vyplývá, jak je vhodná tato iniciativa. První se týká naléhavé potřeby čelit jisté krizi této modlitby, které v současném dějinném a teologickém kontextu hrozí nebezpečí, že její hodnota bude neprávem zmenšována, a tedy i zřídka předkládána novým generacím. Leckdo si myslí, že ústřední postavení liturgie, jak je právem podtrhl II. Vatikánský koncil, vyžaduje zmenšení významu růžence. Avšak, jak upřesnil Pavel VI., tato modlitba se nejen nestaví proti liturgii, nýbrž je její oporou, neboť ji dobře uvádí i zrcadlí a umožňuje, aby se pak člověk na ní plně vnitřně podílel a sbíral její plody v každodenním životě.

Snad se někdo také obává, že by mohla být málo ekumenická pro svůj výrazně mariánský ráz. Ve skutečnosti stojí v nejjasnějším horizontu úcty Matky Boží, jak ji vytyčil koncil: úcta zaměřená do kristologického středu křesťanské víry, takže "když je ctěna Matka, je náležitě poznáván, milován a oslavován i Syn". Je-li růženec patřičně znovu objeven, stává se pomocí, jistě ne překážkou ekumenismu!

Konec první části. Vysíláno 22.10.2002. Přeložil Josef Koláček SJ.

(2. část)

Cesta kontemplace

5. Avšak nejdůležitější důvod, aby se znovu přesvědčivě předkládala modlitba růžence, vyvěrá z faktu, že je velmi účinným prostředkem, který podporuje mezi věřícími onen úkol kontemplovat křesťanské tajemství, jak jsem to předložil v apoštolském listu *Novo millennio ineunte* - je to pravá a vlastní "pedagogika svatosti". "Je zapotřebí křesťanství, které by se vyznačovalo především uměním modlitby." Zatímco v současné kultuře - navzdory mnoha jejím rozpornostem - raší nová potřeba spirituality, stimulovaná také vlivy jiných náboženství, je více než kdy jindy naléhavé, aby se naše křesťanská společenství stala "autentickými školami modlitby".

Růženec se staví do lepší a více ověřené tradice křesťanské kontemplace. Vyvinul se na Západě a je modlitbou typicky meditativní; odpovídá jakýmsi způsobem "modlitbě srdce" či "Ježíšově modlitbě", která vyrašila na půdě křesťanského Východu.

Modlitba za mír a za rodinu

6. K větší aktualitě nového rozvoje a oživení modlitby růžence přispívají některé historické okolnosti. První z nich je naléhavá prosba k Bohu o dar míru. Moji předchůdci doporučovali růženec jako modlitbu za mír, i já sám jsem to učinil. Na začátku tisíciletí, které začalo úděsnými scénami atentátu z 11. září 2001 a které každý den zaznamenává v tolika částech světa nová krveprolití a vlny násilí, znovu objevit růženec znamená nořit se do tajemství Toho, který je "naš pokoj", protože "obě dvě části (židy i pohany) spojil v jedno a zboural přehradu, která je dělila, totiž nepřátelství" (Ef 2,14). Nelze se tedy modlit růženec a necítit se zapojen do vyhraněného úsilí sloužit míru se zvláštní pozorností k Ježíšově zemi, dosud tak trýzněné a tak drahé křesťanskému srdci.

Podobně naléhavý úkol a modlitba se vynořuje na jiné kritické straně naší doby, je to rodina, buňka společnosti, stále více na ideologické i praktické úrovni ohrožovaná rozkladnými silami, jež vzbuzují obavy o budoucnost této základní a nezadatelné instituce a s ní i o osud celé společnosti. Pravidelná modlitba růžence v rámci širší pastorece rodin se nabízí jako účinná pomoc, která je s to omezit zhoubné účinky této epochální krize.

"Hle tvá matka!" (Jan 19, 27)

7. Četná znamení ukazují, jak chce Svatá Panna i dnes vykonávat právě skrze tuto modlitbu mateřskou péči, neboť umírající Vykupitel jí svěřil v osobě milovaného učeníka všechny syny církve: "Ženo, hle tvůj syn!" (Jan 19, 26). Jsou známé rozmanité okolnosti jak v 19. tak 20. století, v nichž Kristova Matka dala jakýmsi způsobem pocítit svou přítomnost a svůj hlas, aby vybízela Boží lid k této formě kontemplativní modlitby. Chci zvláště připomenout zjevení v Lurdech a ve Fatimě, pro jejich pronikavý vliv, který mají na život křesťanů, i pro směrodatné uznání ze strany církve. Tamní svatyně jsou cílem četných nadějí a úlevou hledajících poutníků.

8. Bylo by nemožné uvádět nedohledný zástup svatých, kteří našli v růženci autentickou cestu posvěcení. Stačí připomenout sv. Ludvíka Grignona z Montfortu, autora cenného díla o růženci, a nám časově bližšího otce Pia z Pietralciny, kterého mi bylo dopřáno nedávno svatořečit. Zvláštní charisma, jako apoštol růžence, pak měl blahoslavený Bartolo Longo. Jeho cesta ke svatosti má základ ve vnuknutí, jež zaslechl v hloubi svého srdce: "Kdo šíří růženec, je spasen!" Na základě toho se cítil povolán vybudovat v Pompejích chrám zasvěcený Panně Marii posvátného růžence, který stojí na pozadí antického města, jehož se jen dotklo hlásání křesťanství, dříve než bylo v roce 79 po Kristu pohřbeno výbuchem sopky Vesuvy; teprve po staletích se vynořilo z popela, aby vydalo svědectví o světlech a stínech klasické civilizace.

Celým svým dílem a zvláště "patnácti sobotami" Bartolo Longo rozvíjel kristologického a kontemplativního ducha růžence a našel zvláštní povzbuzení a podporu Lva XIII. - "růžencového papeže".

1. kapitola

Kontemplovat Krista s Marií

Tvář zářivá jako slunce

9. "A byl před nimi proměněn: jeho tvář zazářila jako slunce" (Mt 17, 2).

Evangelijní scénu proměnění Krista, při níž vidíme tři apoštoly Petra, Jakuba a Jana jako uchvácené krásou Vykupitele, může být považována za "ikonu křesťanské kontemplace". Upírat oči na Kristovu tvář, poznat tajemství v každodenní a bolestné pouti jeho lidství až po to, že po dotyk božského jasu definitivně zjeveného ve Zmrtvýchvstale na pravici Otce, to je úkol každého Kristova učeníka; je to tedy také náš úkol. Kontemplující tuto tvář otevíráme se k přijetí tajemství jeho trinitárního života, abychom vždy znovu zakoušeli lásku Otce a těšili se z radosti Ducha svatého. Tak se i na nás uskutečňuje slovo sv. Pavla: "My všichni s nezakrytou tváří odrážíme jako v zrcadle velebnost Páně, a tak se přetvořujeme stále víc a více k zářivé podobě, jakou má On. Působí to Duch Páně" (2 Kor 3, 18).

10. Kontemplace Krista má v Marii svůj nepřekonatelný vzor. Kristova tvář jí patří zcela zvláštním způsobem. V jejím lůně se utvářela a z ní vzala lidské rysy, které působí jistě ještě větší duchovní intimitu. Nikdo tak vytrvale nekontemploval Kristovu tvář jako Maria. Oči jejího srdce se zaměřují jakýmsi způsobem na Něho již při Zvěstování, když ho počala působením Ducha svatého; v následujících měsících začíná pociťovat jeho přítomnost a tušit jeho rysy. Když ho pak porodí v Betlémě, i její tělesné oči něžně ulpívají na tváři Syna, když jej zavinuje do plének a ukládá do jeslí (srov. Lk 2, 7).

Od té doby se její pohled, vždy plný adorujícího úžasu, od Něho už neodtrhne. Někdy to bude tázavý pohled, jako při epizodě, kdy se ztratil v chrámu: "Synu, proč jsi nám to učinil?" (Lk 2, 48); bude to každopádně pronikavý pohled, schopný číst v nitru Ježíše, takže bude s to vnímat skryté pocity a uhádnout, co zvolí, jako v Káně Galilejské (srov. Jan 2, 5); jindy to bude pohled plný bolesti, především pod křížem, kde to ještě v jistém slova smyslu bude pohled "rodičky", neboť Maria se neomezí na to, aby se podílela na utrpení a smrti Jednorozeného, nýbrž přijme nového syna, kterého jí svěří v milovaném učeníkovi (srov. Jan 19, 26-27); ve velikonočním ránu to bude zářivý pohled, pro radost ze Vzkříšení a konečně ohnivý pohled po vylití Ducha v den Letnic (srov. Sk 1, 14).

Konec druhé části. Vysíláno 24.10.2002. Přeložil Josef Koláček SJ.

Rosarium Virginis Mariae

Apoštolský list Jana Pavla II. o posvátném růženci (3. část)

Mariiny vzpomínky

11. Maria žije s očima upřenými na Krista a bere si k srdci každé jeho slovo: "Uchovávala to ve svém srdci a uvažovala o tom" (Lk 2, 19). Vzpomínky na Ježíše vtisknuté do její duše ji provázely v každé chvíli a měly ji k tomu, aby si v myšlenkách probírala různé chvíle svého života vedle Syna. Právě tyto vzpomínky vytvářely v jistém slova smyslu "růženec", který ona sama stále recitovala ve dnech svého pozemského života.

I nyní uprostřed radostných zpěvů nebeského Jeruzaléma, zůstávají důvody jejího díku a její chvály nezměněné. Právě ty inspirují její mateřskou péči o putující církev, v níž i nadále rozvíjí děj svého "vyprávění" evangelizátorky. Maria stále znovu předkládá věřícím tajemství svého Syna s přáním, aby byla kontemplována, aby mohla uvolnit všechnu svou spásonosnou sílu. Když se křesťanské společenství modlí růženec, naladí se na Mariinu vzpomínku a na její pohled.

Růženec – kontemplativní modlitba

12. Právě na základě Mariiny zkušenosti je růženec modlitbou výrazně meditativní. Kdyby byl zbaven této dimenze, byl by znetvořen, jak zdůrazňoval Pavel VI.: "Bez kontempace je růženec tělem bez duše a jeho modlitba se vystavuje nebezpečí, že se stane mechanickým opakováním formule a bude odporovat Ježíšovu napomenutí: Když se modlíte, nebudte povídají jako pohané. Ti si totiž myslí, že budou vyslyšeni pro množství slov (Mt 6, 7). Pro svou povahu modlitba růžence vyžaduje klidný rytmus a zamyšlené prodlévání, jež napomáhají modlícímu se člověku meditovat tajemství života Pána, viděná skrze srdce Té, která byla nejbližší Pánu, a odhalují jejich nezbadatelná bohatství."

Stojí za to, zastavit se nad touto hlubokou myšlenkou Pavla VI., aby se vynořily některé dimenze růžence, jež lépe určují jeho vlastní charakter kristologické kontempace.

S Marií vzpomínat na Krista

13. Mariina kontempace je především vzpomínáním. Toto slovo je však třeba chápat v biblickém smyslu slova paměť (*zakar*), které znamená zpřítomnění si díla, jež vykonal Bůh v dějinách spásy. Písmo svaté je vyprávění o spásonosných událostech, jež mají své vyvrcholení v samém Kristu. Tyto události nejsou jen nějakým "včera", jsou také "dnes" spásy. Tato aktualizace se uskutečňuje zvláště v liturgii: že totiž to, co Bůh vykonal před staletími, se netýká pouze přímých svědků událostí, ale sahá svým darem milosti ke člověku každé doby. To platí jistým způsobem také o každém zbožném přístupu k oněm událostem: "připomínat si je" v postoji víry a lásky znamená otevírat se milosti, kterou nám Kristus zasloužil svými tajemstvími života, smrti a vzkříšení.

Kvůli tomu, zatímco se zdůrazňuje s II. Vatikánským koncilem, že liturgie jako výkon kněžské služby Krista a jako veřejný kult je "vrcholem, k němuž směřuje činnost církve a zároveň zdrojem, z něhož vyvěrá veškerá její síla", je třeba také připomenout, že se duchovní život nevyčerpává pouhou účastí na liturgii. Křesťan povoláný k modlitbě má také vejít do své komůrky a modlit se k Otci ve skrytosti (Mt 6, 6); a má se modlit bez přestání, jak učí Apoštol (srov. 1 Sol 5, 17). Růženec se staví svou specifickou povahou do tohoto členitého horizontu neustálé modlitby a je-li liturgie, činnost Krista a církve, spásonosnou činností par excellence, růženec jako meditace o Kristu s Marií je blahodárná kontempace. Nořit se totiž z jednoho tajemství do druhého, do života Vykupitele, působí, že je hluboce asimilováno to, co On vykonal a co liturgie aktualizuje, a to pak utváří existenci.

Naučit se, kdo je Kristus, od Marie

14. Kristus je Učitel po výtce (par excellence), je Ten, který zjevuje a je i zjevením. Nejde jen o to, naučit se věcem, kterým učil, ale poznat Ho (naučit se, kdo je On). Která učitelka je v tom zkušenější než Maria? Je-li z božské strany Duch svatý vnitřním učitelem, který nás vede k plné pravdě Krista (srov. Jan 14, 26; 15, 26; 16, 13), z lidských bytostí nezná nikdo lépe Krista než Ona, nikdo nás nemůže uvést do hlubokého poznání jeho tajemství tak jako Matka.

První ze "znamení", jež vykonal Ježíš - proměnění vody na víno na svatbě v Káni Galilejské - nám ukazuje Matku v roli učitelky, když vybízí služebníky, aby "udělali všechno, co jim řekne" (srov. Jan 2, 5). A můžeme si představit, že měla takovou funkci i u učedníků po Ježíšově nanebevstoupení, když s nimi očekávala Ducha svatého a posilovala je v jejich

prvním posláním. Probírat scény růžence s Marií, to znamená nechat se vést Marií, abychom "četli" Krista, abychom pronikli do jeho tajemství a chápali jeho poselství.

Mariina škola je tím účinnější, pomyslíme-li, že ji vykonává tím, že nám vyprošuje hojnost darů Ducha svatého a zároveň nám předkládá příklad onoho "putování víry", jejíž je jedinečnou učitelkou. Tváří v tvář každému tajemství Syna nás jako při Zvěstování vybízí, abychom kladli s pokorou otázky, které otevírají světlu, a aby člověk odpovídal vždy s poslušností víry: "Jsem služebnice Páně. Ať se mi stane podle tvého slova" (Lk 1, 38).

S Marií se připodobnit Kristu

15. Výrazným rysem křesťanské spirituality je úsilí učedníka stále více se připodobňovat svému Učiteli (srov. Řím 8, 29; Fil 3, 10. 21). Vylití Ducha ve křtu svatém naštěpovává věřícího jako ratolest na vinný kmen, jímž je Kristus (srov. Jan 15, 5), činí z něho úd jeho mystického Těla (srov. 1 Kor 12, 12; Řím 12, 5). Nicméně této počáteční jednotě musí odpovídat cesta rostoucího připodobňování jemu, cesta, která stále více zaměřuje chování učedníka podle Kristovy "logiky". "Mějte v sobě to smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš" (Fil 2, 5). Podle slov apoštola je třeba obléknout se v Krista" (srov. Řím 13, 14; Gal 3, 27).

Duchovní cestu růžence, která má základ v tom, že spolu s Marií neustále kontemplujeme Kristovu tvář, tento náročný ideál připodobnění se Jemu, je nutno konat častým, řekli bychom "přátelským" opakováním (navštěvováním). Uvádí nás přirozeným způsobem do Kristova života a téměř nám dává "vdechovat" jeho city. Blahoslavený Bartolo Longo o tom říká: "Jako se dva přátelé, kteří se často spolu stýkají, obvykle připodobní ve svých zvycích, tak i my, důvěrným rozhovorem s Ježíšem a Pannou Marií při rozjímání tajemství růžence a svatým přijímáním vytváříme tentýž život, můžeme se stávat - nakolik je toho schopna naše nízkost - podobni jim a naučit se od těchto svrchovaných příkladů žít pokorně, chudě, skrytě, trpělivě a dokonale."

Skrze tento proces připodobňování se Kristu v růženci se svěřujeme zvláštnímu mateřskému působení Svaté Panny. Ona, jež je rodičkou Krista, sama patří k církvi jako "vynikající a zcela jedinečný člen církve" a je zároveň Matkou církve. Jako taková i nadále rodí děti mystického Těla svého Syna. Činí to skrze přímlovu, tím že jim vyprošuje nevyčerpatelné vylití Ducha. Ona je dokonalým obrazem mateřství církve.

Růženec nás mysticky přenáší vedle Marie, která usilovně sleduje lidský růst Krista v nazaretském domku. To jí umožňuje vychovávat nás a utvářet nás s toutéž péčí, dokud plně nenabudeme "podoby Kristovy" (srov. Gal 4, 19). Toto Mariino působení, jež má zcela základ v působení Krista a jemu je bezvýhradně podřízené, "vůbec nebrání bezprostřednímu spojení s Kristem, nýbrž je usnadňuje". Je to úžasná zásada, vyjádřená II. Vatikánským koncilem, kterou jsem tak silně zakusil ve svém životě a učinil jsem z něho základ svého biskupského hesla Totus tuus.

Jak je známo, jde o heslo inspirované učením sv. Ludvíka Grignona z Montfortu, který takto vysvětloval úlohu Marie v procesu připodobnění každého z nás Kristu: "Všechna naše dokonalost spočívá v tom, že jsme připodobnění, spojení a zasvěcení Ježíši Kristu." Proto je nejdokonalejší ze všech úkonů zbožnosti ten, který nás nesporně připodobňuje, spojuje a co nejdokonaleji zasvěcuje Ježíši Kristu. A tedy, protože je Maria tvorem nejdokonaleji připodobněným Ježíši Kristu, vyplývá z toho, že ze všech úkonů zbožnosti, ta, jež nějakou duši více posvěcuje a připodobňuje Našemu Pánu, je úcta k Marii, jeho svaté Matce, a čím více bude duše zasvěcena jí, tím více bude zasvěcena Ježíši Kristu". Nikdy se nejeví Kristova a Mariina cesta tak hluboce spojená jako v růženci. Maria nežije leč v Kristu a aby vedla ke Kristu!

Konec třetí části. Vysíláno 29.10.2002. Přeložil Josef Koláček SJ.

Rosarium Virginis Mariae

Apoštolský list Jana Pavla II. o posvátném růženci

(4. část)

Naléhavě prosit Krista s Marií

16. Kristus nás vyzval, abychom se obraceli na Boha s vytrvalostí a důvěrou, abychom byli vyslyšeni: "Proste a dostanete; hledejte a naleznete; tlučte a otevře se vám" (Mt 7, 7). Základem této účinnosti modlitby je dobrota Otce, ale také že je u něho prostředníkem sám Kristus (srov. 1 Jan 2, 1) a působení Ducha svatého, který "se za nás přimlouvá" podle

Božích plánů (srov. Řím 8, 26-27). Vždyť my sami "ani nevíme, zač se máme modlit" (Řím 8,26) a někdy nebýváme vyslyšeni proto, že "prosíme špatně" (srov. Jak 4, 2-3).

Maria zasahuje svou mateřskou přímlovou, aby podporovala modlitbu, jíž dá v našem srdci vytrysknout Kristus a Duch svatý. "Modlitbě církve jaksi dodává sílu Mariina modlitba". Vždyť je-li Ježíš, jediný Prostředník, cestou naší modlitby, Maria, Jeho čirá průzračnost, ukazuje cestu a na základě této zvláštní Mariiny spolupráce s působením Ducha svatého církve rozvíjely modlitbu k svaté Matce Boží, tím že ji soustředily na Kristovu osobu zjevenou v jeho tajemstvích. Na svatbě v Káni Galilejské evangelium ukazuje právě účinnost přímlov Panny Marie, jež se stává u Ježíše mluvčím lidských potřeb: "Nemají víno" (Jan 2, 3).

Růženec je zároveň rozjímání i prosba. Naléhavá, snažná prosba Matky Boží spočívá na důvěře, že její mateřská přímlova může dosáhnout všeho od srdce Syna. Ona je "skrzes milost všemohoucí", jak říkával ve své Naléhavé prosbě k Panně blahoslavený Bartolo Longo, používaje tento odvážný výraz, který je třeba dobře chápat. Tato jistota, počínaje od evangelia, se upevňovala na základě zkušenosti křesťanského lidu. Svrchovaný básník Dante ji úchvatně tlumočí v linii sv. Bernarda, když zpívá: "Ženo, jsi tak velká a máš takovou cenu, že jakákoliv milost, která se k tobě neuchýlí, je pokusem létat bez křídel." Maria, svatyně Ducha svatého (srov. Lk 1, 35) se v růženci, když se na ni obracíme se svými prosbami, staví za nás před Otce, který ji naplnil milostí, a před Syna, narozeného v jejím lůně, a prosí s námi a za nás.

Hlásat Krista s Marií

17. Růženec je také cestou hlásání a prohlubování, na níž je Kristovo tajemství neustále znovu a znovu představováno na různých úrovních křesťanské zkušenosti. Je to vzor modlitební a kontemplativní prezentace, která má utvářet učedníka podle Ježíšova srdce. Vždyť jsou-li při modlitbě růžence patřičně využity všechny prvky k účinné meditaci, vzniká z toho, zvláště při společném slavení ve farnostech a svatyních, důležitá příležitost ke katechezi, kterou musí pastýři umět využít. Růžencová Panna Maria tak i nadále pokračuje ve svém díle hlásání Krista. Dějiny růžence ukazují, jak tuto modlitbu užívali zvláště dominikáni v obtížných dobách pro církev, neboť se šířilo bludařství. Dnes stojíme tváří v tvář novým výzvám. Proč tedy nevzít růženec znovu do rukou s vírou těch, kdo žili před námi? Růženec uchovává celou svou sílu a zůstává nezanedbatelným zdrojem v pastorálním vybavení každého dobrého hlasatele evangelia.

2. kapitola

Kristova tajemství - tajemství matky

Růženec - "souhrn evangelia"

18. Do kontemplace Kristovy tváře se člověk nedostane, leč tak, že bude naslouchat v Duchu hlasu Otce, protože "nikdo nemá Syna, leč Otec" (Mt 11, 27). Nedaleko Cesareje Filipovy po Petrově vyznání Ježíš upřesní zdroj tak jasného nahlédnutí jeho totožnosti: "To ti nezjevilo ani tělo ani krev, ale můj nebeský Otec" (Mt 16, 17). Je tedy nutné zjevení shůry. Avšak aby je člověk přijal, je nezbytné pozorně naslouchat: "Pouze zkušenost ticha a modlitby poskytuje příznivý horizont, v němž může uzrávat a rozvíjet se pravdivější, věrnější a důslednější poznání onoho tajemství."

Růženec je jednou z tradičních cest křesťanské modlitby, používané k nazírání Kristovy tváře. Papež Pavel VI. jej popsal takto: "Růženec je evangelijní modlitba, soustředěná na výkupné tajemství Vtělení, a tedy modlitba s jasným kristologickým zaměřením. Vždyť jeho charakteristický prvek - litanické opakování *Zdrávas Maria* - se stává neustálou chválou Krista a poslední cíl andělova zvěstování a pozdravu matky Jana Křtitele: "Požehnaný plod tvého života" (Lk 1, 42). Řekněme ještě více: opakování *Zdrávas Maria* je osnova, na níž se rozvíjí kontemplace tajemství. Ježíš, kterého každé *Zdrávas Maria* připomíná, je týž, kterého nám postupně předkládá jedno tajemství za druhým, Syn Boha a Panny.

Vhodné doplnění

19. Růženec, jak se vyhranil v běžné praxi schválené církevní autoritou, nám poukazuje jen na některá tajemství z Kristova života. Takový výběr byl ovlivněn původní osnovou této modlitby, jež byla uspořádána podle čísla 150, odpovídajícího počtu žalmů.

Nicméně mám za to, že je vhodné ho doplnit, aby se zesílil kristologický význam růžence, jež by mohl obejmout i tajemství veřejného života Kristova mezi křtem a utrpením; to bude však přenecháno svobodnému zvážení jednotlivců a komunit. Vždyť v rozmezí těchto tajemství nazíráme důležité rysy osoby Krista, jako toho, který definitivně zjevil Boha. On je Ten, o němž Otec při křtu v Jordánu prohlásil, že je jeho milovaný Syn, On hlásá příchod Božího království, vydává o něm svědectví svými skutky a vyhlašuje jeho požadavky. A právě během veřejného života se Kristovo tajemství ukazuje výrazným způsobem jako tajemství světla: "Pokud jsem ve světě, jsem světlo světa" (Jan 9, 5).

Aby se mohlo o růženci plným právem říkat, že je "souhrn evangelia", je tedy vhodné, aby se po radostných tajemstvích, jež připomínají vtělení a Kristův skrytý život, a dříve než se člověk zastaví nad trýzněmi utrpení (bolestná tajemství) a nad vítězstvím vzkříšení (slavná tajemství) meditace zabývala také některými zvláště významnými událostmi veřejného života (tajemství světla). Toto doplnění novými tajemstvími, aniž by se ohrozil jakýkoliv aspekt tradičního uspořádání této modlitby, je určeno k tomu, aby žila s novým zájmem v křesťanské spiritualitě jako ryzí úvod do hlubin Kristova Srdce, propasti radosti a světla, bolesti a slávy.

Konec čtvrté části. Vysíláno 5.11.2002. Přeložil Josef Koláček SJ.

Rosarium Virginis Mariae

Apoštolský list Jana Pavla II. o posvátném růženci

(5. část)

Radostná tajemství

20. První cyklus, totiž "radostná tajemství", je skutečně charakterizován radostí, jakou vyzařuje událost Vtělení. Je to zřejmé od Zvěstování, kde pozdrav Gabriela nazaretské Panně navazuje na výzvu k mesiášské radosti: "Zaraduj se Maria!" Do této zvěsti ústí celé dějiny spásy, ba jistým způsobem samy dějiny světa. Je-li totiž plánem Otce, aby všechno sjednotil v Kristu (srov. Ef 1, 10), pak nějakým způsobem padá na celý vesmír božský projev přízně, jímž se Otec sklání k Marii, aby se stala matkou jeho Syna. Na druhé straně celé lidstvo je jakoby zahrnuto ve *fiat*, kterým ona ihned odpovídá na Boží vůli.

Setkání s Alžbětou je pak proniknuto jásotem; Mariin hlas a přítomnost Krista způsobí, že se Jan "živě a radostně pohne" v lůně Alžběty (srov. Lk 1, 44). Betlémská scéna je zaplavena radostí; zrození božského Dítěte, Spasitele světa, je opěvováno anděly a zvěstováno pastýřům právě jako "veliká radost" (Lk 2, 10).

Ale již dvě závěrečná tajemství, i když si uchovávají chuť radosti, předjímají znamení dramatu. Obětování v chrámu totiž vyjadřuje radost ze zasvěcení a noří se do extáze starce Simeona, ale zaznamenává také proroctví o "znamení, kterému se bude odporovat", jímž bude Dítě pro Izrael, a že meč pronikne duši Matky (srov. Lk 2, 34-35). Radostná a zároveň dramatická je epizoda dvanáctiletého Ježíše v chrámu. Ten se tu ukazuje ve své božské moudrosti; zatímco naslouchá a ptá se, je v podstatě tím, který "učí". Zjevení jeho tajemství Syna zcela oddaného věcem Otce je zvěstováním oné radikálnosti evangelia, která uvádí do krize i nejdražší pouta člověka, tváří v tvář absolutním požadavkům království. Sám Josef i Maria, rozechvělí a naplnění úzkostí "nepochopili, co jim tím chtěl říci" (Lk 2, 50).

Rozjímat "radostná" tajemství, to znamená vstupovat do posledních důvodů a hlubokého významu křesťanské radosti. To znamená upírat pohled na konkrétnost Vtělení a na temnou předpověď tajemství spásonosné bolesti. Maria nás vede, abychom se naučili tajemství křesťanské radosti a připomínali si, že křesťanství je především euangelion, radostná zvěst, že jeho středem a samým jeho obsahem je osoba Krista, Slova, které se stalo tělem, jediného Spasitele světa.

Tajemství světla

21. Přejdeme-li od dětství a života v Nazaretu k veřejnému životu Ježíše, kontempace nás vede k oněm tajemstvím, jež se mohou nazývat výsadním titulem "tajemství světla". Ve skutečnosti celé Kristovo tajemství tkví ve světle. On je "světlem světa" (Jan 8, 12). Avšak tato dimenze se zvláště vynořuje během let jeho veřejné činnosti, když hlásá evangelium Božího království. Chtěje označit křesťanskému společenství pět významných událostí

(okamžiků) - "tajemství světla" - tohoto údobí Kristova života, mám za to, že mohou být vhodně určena:

- + 1. Jeho křest v Jordánu
- + 2. Jak zjevil sám sebe na svatbě v Káni Galilejské
- + 3. Hlásání Božího království s výzvou k obrácení
- + 4. Jeho proměnění na hoře
- + 5. Ustanovení eucharistie, svátostného výrazu velikonočního tajemství.

Každé z těchto tajemství je zjevením Království, které už přišlo v samé osobě Ježíše.

Především křest v Jordánu je tajemstvím světla. Když Ježíš sestupuje do vody řeky, jako nevinný se činí "hříchem" pro nás (srov. 2 Kor 5, 21), nebe se otevírá a hlas Otce ho prohlašuje za milovaného Syna (srov. Mt 3, 17) zatímco Duch sestupuje na něho, aby mu udělil poslání, jež na něho čeká.

Tajemstvím světla je počátek znamení v Káně Galilejské (srov. Jan 2, 1-12), když Kristus, tím že promění vodu ve víno, otevírá srdce svých učedníků víře díky zásahu Marie, první z věřících.

Tajemstvím světla je kázání, jímž Ježíš hlásá příchod Božího království a vybízí k obrácení (srov. Mk 1, 15), odpouští hříchy tomu, kdo se k němu přiblíží s pokornou důvěrou (srov. Mk 2, 3-13; Lk 7, 47-48); je to počátek služby milosrdenství, kterou pak bude vykonávat až do konce světa, zvláště prostřednictvím svátosti smíření, kterou svěřil své církvi (srov. Jan 20, 22-23).

Tajemstvím světla par excellence je pak Proměnění, k němuž podle tradice došlo na hoře Tábor. Sláva božství vyzařuje z Kristovy tváře když Otec klade ohromným apoštolům na srdce, aby ho poslouchali a aby se připravili na to, že s Ním budou prožívat bolestné chvíle Utrpení, aby pak s Ním dospěli k radosti Vzkříšení a k životu, který promění Duch svatý.

Tajemstvím světla je nakonec ustanovení eucharistie, v níž se Kristus stává pokrmem, svým Tělem a svou Krví pod způsoby chleba a vína. A tak dosvědčuje "až do konce" svou lásku k lidstvu (Jan 13, 1), za jehož spásu se nabídne v oběť.

V těchto tajemstvích, s výjimkou Kány Galilejské, zůstává přítomnost Marie na pozadí. Evangelia sotva naznačí, že je někdy náhodou přítomna v té či oné chvíli během Ježíšových kázání (srov. Mk 3, 31-35; Jan 2, 12) a nezmiňují se o její eventuální přítomnosti ve chvíli ustanovení eucharistie. Avšak funkce, kterou vykonává v Káně, doprovází jakýmsi způsobem celé Kristovo putování. Zjevení, které při křtu v Jordánu nabízí přímo Otec a má ozvěnu u Křtitele, je v Káně na jejích rtech a stává se velkým mateřským napomenutím, jímž se ona obrací na církev všech dob: "Udělejte všechno, co vám řekne" (Jan 2, 5). Toto napomenutí dobře uvádí slova i znamení Krista během jeho veřejného života, tím že vytváří mariánské pozadí všech "tajemství světla".

Bolestná tajemství

22. Na Kristova bolestná tajemství kladou evangelia velký důraz. Křesťanská zbožnost se od vždycky, zvláště v postní době skrze praxi Křížové cesty, zastavovala nad jednotlivými událostmi Utrpení a vedla modlíciho se člověka k tomu, aby na ně upíral pohled srdce a znovu je prožíval. Rozjímavá cesta začíná v Getsemanech, kde Kristus prožívá zvláště úzkostné chvíle tváří v tvář vůli Otce, proti níž je slabost těla v pokušení vzepřít se. Tam se Kristus staví na místo všech pokušení lidstva a před všechny hříchy lidstva, aby řekl Otcí: "ne má vůle ať se stane, ale tvá" (Lk 22, 42). Toto jeho "ano" je opakem "ne" prarodičů v ráji. A co ho muselo stát toto přijetí Otcovy vůle, vyplývá z následujících tajemství, v nichž se bičováním, korunováním trním, výstupem na Kalvárii a smrtí na kříži uvrhl do největší potupy: Ecce homo!

V této potupě se nejen zjevila Boží láska, nýbrž i sám smysl člověka. Ecce homo: kdo chce poznat člověka, musí poznat jeho smysl, kořen a naplnění v Kristu, v Bohu, který se z lásky snižuje k smrti, a to k smrti na kříži (Fil 2, 8). Bolestná tajemství vedou věřícího, aby znovu prožíval Ježíšovu smrt, aby se postavil pod kříž vedle Marie, aby s ní pronikal do propasti Boží lásky k člověku a zakoušel celou její obnovnou sílu.

Slavná tajemství

23. "Kontemplace Kristovy tváře se nemůže zastavit u Jeho obrazu jako Ukřižovaného. On je Zmrtvýchvstalý." Od vždycky růženec vyjadřuje toto vědomí víry, tím že vybízí věřícího, aby šel za temnotu Utrpení, aby upíral pohled na Kristovu slávu ve Vzkříšení a

Nanebevstoupení. Nazíráním Vzkříšeného křesťan objevuje důvody své víry (srov. 1Kor 15, 14) a znovu prožívá nejen radost těch, jimž se Kristus zjevil - apoštolům, Magdaleně, učedníkům jdoucím do Emauz – nýbrž i radost Marie, která musela neméně intenzivně zakusit novou existenci oslaveného Syna. Ona sama bude při Nanebevzetí vyvýšena do této slávy, která Nanebevstoupením klade Krista po pravici Otce, a tak pro zcela zvláštní výsadu dosáhne toho, že bude předjímat osud, který je vyhrazen všem spravedlivým při vzkříšení těla. A konečně korunována slávou – jak se to objevuje v posledním slavném tajemství – září jako královna andělů a svatých, jako anticipace (předjímání) a vyvrcholení eschatologického stavu církve.

Do středu této slavné cesty Syna a Matky růženec klade třetí slavné tajemství, Letnice, které ukazují tvář církve jako rodinu shromážděnou s Marií, oživenou mocným vyjitím Ducha svatého a připravenou k poslání hlásat evangelium. Kontemplace tohoto tajemství jakož i jiných slavných tajemství má vést věřící k tomu, aby si uvědomovali stále živěji svůj nový život v Kristu, v rámci skutečnosti církve; je to život, jehož je scéna Letnic velkou "ikonou", Slavná tajemství tak živí ve věřících naději na eschatologický cíl, k němuž všichni směřují jako členové Božího lidu putujícího dějinami. A to je musí pobádat k odvážnému vydáváním svědectví pro onu "radostnou zvěst", která dává smysl celému jejich životu.

Konec páté části. Vysíláno 12.11.2002. Přeložil Josef Koláček SJ.

Rosarium Virginis Mariae

Apoštolský list Jana Pavla II. o posvátném růženci

(6. část)

Od jednotlivých tajemství k Tajemství: Mariina cesta.

24. Tyto meditativní cykly svatého růžence nevyčerpávají všechnu látku, ale připomínají to, co je podstatné, tím že v člověku vzbuzují chuť poznávat Krista a přitom stále čerpat z čistého pramene evangelijního textu. Každý jednotlivý Kristův rys, jak jej líčí evangelisté, vyzařuje ono Tajemství, které převyšuje všechno poznání (srov. Ef 3, 19). Je to tajemství Slova, jež se stalo tělem, v němž "přebývá celá plnost božství tělesně" (Kol 2, 9). Proto se *Katechismus katolické církve* tolik zabývá Kristovými tajemstvími a připomíná, že "celý Ježíšův život je znamením jeho Tajemství". "*Duc in altum*" církve třetího tisíciletí se měří schopností křesťanů "dobře se obeznámit s Božím tajemstvím, totiž o Kristu, v němž jsou skryty všechny poklady moudrosti a poznání" (Kol 2, 2-3). Každému věřícímu je adresováno vroucí přání z listu Efezanům: "aby Kristus vírou přebýval ve vašich srdcích, abyste zakořenění a upevnění v lásce, byli s to... poznat Kristovu lásku přesahující všechno poznání a dosáhnout plné míry Božích darů" (3, 17-19).

Růženec se staví do služby tohoto ideálu, tímže nabízí "tajemství", jak se snadněji otevírat hlubšímu a strhujícímu poznání Krista. Mohli bychom je nazývat Mariina cesta. Je to cesta příkladu nazaretské Panny, ženy víry, mlčení a naslouchání. Je to zároveň cesta mariánské úcty oživované vědomím neoddělitelného vztahu, který spojuje Krista s jeho nejsvětější Matkou: Kristova tajemství jsou v jistém smyslu také Mariinými tajemstvími, dokonce i když do nich není přímo zapojena, a to kvůli tomu, že ona žije z Něho a pro Něho. Když bereme za svá slova anděla Gabriela a svaté Alžběty, cítíme, že nás to pobádá, abychom v Marii, v jejím náručí a v jejím srdci stále znovu hledali "požehnaný plod jejího života" (srov. Lk 1, 42).

Tajemství Krista, "tajemství" člověka

25. V již zmíněném svědectví z roku 1978 o tom, že růženec je mou oblíbenou modlitbou, jsem vyjádřil věc, ke které bych se rád vrátil. Řekl jsem tehdy, že "prostá modlitba růžence tepe rytmem lidského života".

Ve světle dosud rozvíjených úvah o Kristových tajemstvích není obtížné prohloubit toto antropologické přirovnání růžence. Je to mnohem radikálnější přirovnání, než se zdá na první pohled. Kdo se ponoří do kontemplace Krista, tím že prochází etapami jeho života, nemůže v něm nezahlednout také pravdu o člověku. To je velký výrok II. Vatikánského koncilu, jenž se tolikrát stal předmětem mého učitelského úřadu počínaje encyklikou *Redemptor hominis*: "Ve skutečnosti se tajemství člověka opravdu rozjasní pouze v tajemství Vtěleného Slova."

Růženec napomáhá otvírat se tomuto světlu. Sleduje-li věřící Kristovu cestu, v níž je cesta člověka "obnovena", odhalena a vykoupěna, staví se před obraz pravého člověka. Kontempluje-li jeho narození, naučí se, že život je posvátný, hledí-li na nazaretský dům, naučí se původní pravdě o rodině podle Božího plánu, naslouchá-li Mistrovi v tajemstvích jeho veřejného života, čerpá světlo, aby vstoupil do Božího království, a jde-li s ním cestou na Kalvárii, naučí se, že bolest má spásný smysl. Konečně při kontemplaci Krista a jeho Matky ve slávě vidí cíl, k němuž je každý z nás povolán, dá-li se uzdravit a přeměnit Duchem svatým. Lze tak říci, že každé dobře meditované tajemství růžence vrhá světlo na tajemství člověka.

Zároveň se stává přirozeným přinášet na toto setkání se svatým lidstvím Vykupitele problémy, starosti, námahy a plány, jež poznamenávají náš život.

"Na Hospodina slož svoji starost, postará se o tebe" (Ž 55, 23). Meditovat pomocí růžence znamená svěřovat svá trápení milosrdným srdcím Krista a jeho Matky. Když po 25 letech pomyslím na zkoušky, které nechyběly ani při výkonu služby na Petrově stolci (ministerium petrinum), cítím, že musím zdůraznit, téměř jako naléhavou výzvu všem, aby udělali osobní zkušenost: ano, opravdu, růženec tepe rytmem lidského života, aby jej sladil s rytmem božského života, v radostném společenství Svaté Trojice, konečného určení a dychtivé touhy naší existence.

3. kapitola

Pro mne žít - to je Kristus

Růženec, cesta asimilace tajemství

26. Rozjímání o Kristových tajemstvích v růženci je předkládáno charakteristickou metodou, jež je pro svou povahu vhodná k jejich osvojení. Je to metoda, jež má základ v opakování. To platí především pro Zdrávas Maria, opakovaného desetkrát při každém tajemství. Hledíme-li na takové opakování povrchně, může se nám modlitba růžence zdát vyprahlá a nudná. Můžeme ale dojít k docela jiným závěrům o růženci, když na něj pohlédneme jako na výraz oné lásky, která se neunaví, když se vrací k milované osobě projevy, které jsou stále nové, kvůli citu, který je naplňuje, přestože jsou si navzájem velmi podobné.

V Kristu Bůh přijal opravdu "tělesné srdce". Nemá jen božské srdce, bohaté na milosrdenství a odpuštění, nýbrž i lidské srdce, schopné všech zachvěvů citu. Kdybychom k tomu chtěli najít evangelijní svědectví, nebylo by obtížné nalézt je v dojemném rozhovoru Krista s Petrem po Zmrtvýchvstání: "Šimone, synu Janův, miluješ mě?" Tuto otázku kladé třikrát a třikrát je mu dáвана odpověď: "Pane, ty víš, že tě miluji" (srov. Jan 21, 15-17). Kromě specifického významu úryvku, tak důležitého pro Petrovo poslání, nikomu neunikne krása tohoto trojího opakování, v němž se naléhavé tázání a příslušná odpověď vyjadřují v termínech dobře známých z všeobecné zkušenosti lidské lásky. Abychom chápali růženec, musíme vstoupit do psychologické dynamiky, jež je vlastní lásce.

Jedna věc je jasná: jestliže se opakování Zdrávas Maria obrací přímo k Marii, pak s ní a skrze ni se koneckonců obrací úkon lásky k Ježíšovi. Opakování se živí touhou po stále plnějším připodobnění se Kristu, pravému programu křesťanského života. Svatý Pavel vyhlásil tento program ohnivými slovy: "Pro mne život je Kristus, smrt ziskem" (Fil 1, 21). A ještě: "Už nežiji já, ale žije ve mně Kristus" (Gal 2, 20). Růženec nám napomáhá růst v tomto připodobňování až k cíli, jímž je svatost.

Konec šesté části. Vysíláno 19.11.2002. Přeložil Josef Koláček SJ.

Rosarium Virginis Mariae

Apoštolský list Jana Pavla II. o posvátném růženci

(7. část)

Platná metoda...

27. Nemělo by udivovat, že si vztah ke Kristu může pomáhat nějakou metodou. Bůh se sdílí člověku, tím že respektuje naši přirozenost a její životní rytmy. Proto křesťanská spiritualita, i když zná výsostné formy mystického mlčení, v němž jsou všechny obrazy, slova i gesta překonány intenzitou nevýslovného spojení člověka s Bohem, je normálně poznamenána naprostým zapojením osoby do složité psycho-fyzické skutečnosti vztahů.

To se zcela zřejmě projevuje v liturgii. Svátosti a svátostiny jsou strukturovaně udělovány řadou obřadů, které oslovují různé dimenze lidské osoby. Také neliturgická modlitba

vyjadřuje tutéž potřebu. Potvrzuje to fakt, že na Východě je nejcharakterističtější modlitba kristologické meditace, omezující se na slova: "Ježíši Kriste, Boží Synu, Pane, smiluj se nade mnou hříšníkem", tradičně spojená s rytmem dechu, který napomáhá vytrvat ve vzývání a zabezpečuje téměř fyzickou hutnost touhy, aby se Kristus stal dechem, duší a "vším" celého života.

...a přesto může být zlepšena

28. V Apoštolském listu Novo millenio ineunte jsem připomněl, že se také na Západě znovu pociťuje potřeba meditace, jež nachází v jiných náboženstvích mnohem lákavější způsoby. A někteří křesťané se kvůli nedostatečné znalosti křesťanské kontemplativní tradice dají svést oněmi předkládanými formami. Ty však, navzdory tomu, že mají kladné prvky a někdy je i možné je zařadit do křesťanské zkušenosti, skrývají často nepříjemný ideologický základ. Také v oněch zkušenostech je velkou módou metodologie, jež v úsilí o vysokou duchovní soustředěnost, používají technik psychofyzického charakteru, jež staví na opakování a symbolech. Růženec se staví do tohoto všeobecného rámce náboženské fenomenologie, ale má svůj vlastní ráz, který odpovídá typickým potřebám křesťanské svébytnosti.

Vždyť není ničím jiným než metodou, jak kontemplovat. Je třeba jej užívat jako metody a nemůže se stát cílem sám pro sebe. Nicméně, protože je plodem staleté zkušenosti, nelze podceňovat ani metodu. V její prospěch mluví zkušenost nespočetných svatých. To však nijak nebrání tomu, aby nemohla být zlepšena. Právě o to usiluje cyklus tajemství, nová série tajemství světla, spolu s některými návrhy týkajícími se modlitby, jež předkládám v tomto listě. Jimi bych rád věřícím pomohl, aby ji lépe chápali v jejích symbolických aspektech v souladu s potřebami každodenního života, i když respektují rozsáhle upevněnou strukturu této modlitby. Bez tohoto hrozí nebezpečí, že růženec nejenže nepřinese kýžené duchovní plody, nýbrž bude pociťován jako nějaký amulet nebo kouzelný předmět, a radikálně se zkreslí jeho smysl a jeho funkce.

Formulace tajemství

29. Vyslovit tajemství a snad i mít příležitost zároveň pevně určit ikonu, která je znázorňuje, znamená otevřít scénu, na kterou lze soustředit pozornost. Slova vedou obrazotvornost a ducha k příslušné epizodě nebo chvíli Kristova života. Ve spiritualitě, která se vyvinula v církvi, jako je uctívání obrazů, mnohé formy zbožnosti bohaté na sensitivní prvky, stejně jako i metoda, již předkládá sv. Ignác z Loyoly v duchovních cvičeních, sahaly k viditelnému a představitelnému prvku (compositio loci), který považovaly za velkou pomoc napomáhající soustředění ducha na tajemství. Je to ostatně metodologie, jež odpovídá samé logice Vtělení: v Ježíšovi Bůh chtěl na sebe vzít lidské rysy. A skrze jeho tělesnou skutečnost jsme vedeni k tomu, abychom navázali styk s jeho božským tajemstvím.

A na tuto potřebu konkrétnosti odpovídá také vyslovování různých tajemství růžence. Ta jistě nenahrazují evangelium ani nepřipomínají všechny jeho stránky. Růženec totiž nenahrazuje lectio divina, naopak ji předpokládá a podporuje. Avšak jestliže se tajemství nazíraná v růženci, i s doplněním "mysteria lucis", omezují na základní linie Kristova života, duch se může od nich snadno vydat na ostatní stránky evangelia, především, když se růženec modlí ve zvláštních chvílích usebranosti.

Naslouchání Božímu slovu

30. Aby se dal meditaci biblický základ a větší hloubka, je užitečné doprovodit vyslovení tajemství přečtením odpovídajícího biblického úryvku, jenž podle okolností může být více nebo méně rozsáhlý. Jiná slova totiž nikdy nedosáhnou vlastní účinnosti inspirovaného slova. Tomu je nutno naslouchat s jistotou, že je to Boží slovo, pronesené pro dnešek a "pro mne".

Je-li takhle přijato, vstoupí do metodologie opakování v růženci, aniž by vyvolávalo nudu, která by vznikala prostou připomínkou už dávno získané informace. Ne, nejedná se o to, znovu ukládat do paměti informace, nýbrž nechat mluvit Boha. Při nějaké slavnostní a komunitní příležitosti lze toto slovo vhodně vysvětlit nějakým krátkým komentářem.

Mlčení

31. Naslouchání a meditace se živí mlčením. Je dobré po vyslovení tajemství a přečtení (pronesení) Božího slova se na přiměřenou chvíli zastavit, upřít pohled na meditované tajemství, než se začne ústní modlitba. Znovuobjevení hodnoty mlčení je jedním z tajemství kontemplativní praxe a meditace. Mezi omezení silně technologizované společnosti,

zotročené hromadnými sdělovacími prostředky, patří také fakt, že je stále obtížnější nalézt ticho. Jako se v liturgii doporučují chvíle ticha, tak je také vhodné na chvíli zmlknout při modlitbě růžence po vyslechnutí Božího slova, zatímco se duch upírá na obsah určitého tajemství.

"Otče náš"

32. Po vyslechnutí Slova a "zaostření" na tajemství je přirozené, že se duch povznese k Otci. Ježíš nás v každém ze svých tajemství přivádí k Otci, k němuž se neustále obrací, protože spočívá v jeho "lůně" (srov. Jan 1, 18) Chce nás uvést do důvěrného vztahu k Otci, abychom mu s Ním říkali "Abba, Otče" (Řím 8, 15; Gal 4, 6). Ve vztahu k Otci nás činí svými bratry a bratry mezi sebou a dává nám Ducha, který je Jeho a zároveň Otce. Otče náš, položený jako základ kristologicko-mariánské modlitby, jenž se rozvíjí opakováním Zdravas Maria, činí z meditace tajemství církevní zkušenost, i když se koná v samotě.

Konec sedmé části. Vysíláno 26.11.2002. Přeložil Josef Koláček SJ.

Rosarium Virginis Mariae

Apoštolský list Jana Pavla II. o posvátném růženci

(8. část)

Deset "Ave Maria"

33. Toto je nejobjemnější prvek růžence a zároveň právě on z něj činí mariánskou modlitbu "par excellence". Avšak právě ve světle dobře chápaného "Zdravas Maria" jasně vysvětluje, že mariánský charakter se nejen nestaví proti kristologickému, nýbrž jej zdůrazňuje a vyvyšuje. Vždyť první část "Ave Maria" vzata ze slov, jimiž se anděl Gabriel a Alžběta obrátili k Marii, je adorující kontemplací tajemství, které se dovršuje v nazaretské Panně. Ta slova totiž vyjadřují takřka obdiv nebe i země a v jistém slova smyslu prozrazují okouzlení samého Boha, když nazírá své mistrovské dílo – vtělení Syna v panenském lůně Marie – v linii onoho radostného pohledu Genese (srov. Gen 1, 31) onoho původního pathosu, s nímž Bůh na úsvitu stvoření hleděl na dílo svých rukou. Opakování "Zdravas Maria" v růženci nás staví na vlnu okouzlení Boha: je to jásot, úžas, uznání největšího zázraku dějin. Je to naplnění Mariina proroctví: "Od této chvíle mne budou blahoslavít všechna pokolení" (Lk 1, 48).

Těžištěm "Zdravas Maria", jakoby stěžejním bodem mezi první a druhou částí, je jméno Ježíš. Někdy, při uspěchané modlitbě, toto těžiště uniká a s ním i napojení na Kristovo tajemství, které se kontemplanuje. Avšak důležitou a plodnou modlitbu růžence vyhraňuje právě důraz kladený na jméno Ježíš a na jeho tajemství. Již Pavel VI. připomenul v apoštolské exhortaci Marialis cultus zvyk zavedený v některých krajích, že se totiž připojuje dodatek připomínající meditované tajemství, aby se vyzdvihlo jméno Ježíš. Je to chvályhodný zvyk, zvláště když jde o veřejnou modlitbu. Vyjadřuje přesvědčivě kristologickou víru, aplikovanou na různé chvíle života Spasitele. Je to vyznání víry a zároveň pomoc, jak udržet meditaci bdělou, tím že se umožní prožívat asimilující funkci opakování Zdravasů, jež mají vzhledem k tajemství Krista. Opakovat jméno Ježíš – jediné jméno, které je nám dáno, v němž bychom došli spásy (srov. Sk 4, 12) – splétané se jménem nejsvětější Matky, a téměř ponechávat, aby ona sama nám je našeptávala, vytváří cestu asimilování, jehož cílem je, dát nám stále hlouběji vstupovat do Kristova života.

Ze zcela zvláštního vztahu ke Kristu, jenž činí z Marie Matku Boží, Theotókos, vyvěrá pak síla naléhavé prosby, s níž se k Ní obracíme v druhé části modlitby, tím že svěřujeme svůj život i svou smrt její mateřské přímluvě.

"Gloria"

34. Trinitární doxologie je cílem křesťanské kontemplanace. Kristus je totiž cestou, která nás vede k Otci v Duchu svatém. Konáme-li tuto cestu až dokonce, pak se stále znovu nacházíme tváří v tvář tajemství tří božských Osob, které je třeba chválit, klanět se jim a děkovat jim. Je to důležité, aby "Gloria" – Sláva Otci i Synu i Duchu svatému – jako vyvrcholení kontemplanace bylo v růženci dobře vyzdvíženo. Při veřejné modlitbě by mohlo být zpíváno, aby se vhodně zdůraznil tento strukturální a vyhraňující výhled každé křesťanské modlitby. Tou měrou, jakou byla meditace jednotlivých tajemství pozorná, hluboká a oživovaná – od jednoho Zdravasů ke druhému, od lásky ke Kristu k lásce k Marii – je trinitární oslava na hony vzdálena tomu, aby se omezila na rychlý závěr, naopak

nabývá chuti její kontemplativní tón, jakoby vyzdvihoval duši do výšin ráje a dával nám znovu prožívat jakýmsi způsobem zážitků z hory Tábor, předjímání budoucí kontemplanace: "Je dobře, že jsme tady" (Lk 9, 33).

Závěrečná střelná modlitba

35. Při obvyklé modlitbě růžence navazuje na trinitární doxologii střelná modlitba, jež se mění podle obyčejů. Aniž by se něco ubíralo na hodnotě oněch invokací, zdá se vhodné zmínit se, že kontemplanace bude moci lépe vyjádřit svou plodnost, bude-li se dbát na to, aby každé tajemství končilo modlitbou zaměřenou na to, aby se dosáhlo specifických plodů meditace onoho tajemství. Tímto způsobem bude moci růženec s větší účinností vyjádřit své spojení s křesťanským životem. Doporučuje to pěkná liturgická modlitba, která nás vybízí k prosbě, abychom meditací tajemství růžence mohli dojít k tomu, že budeme napodobovat, co obsahují, a dosahovat toho, co slibují (concede, quaesumus, ut haec mysteria sacratissimi beatae Mariae Virginis Rosario recolentes, ut imitemur quod continent, et quod promittunt assequamur" – Římský misál - na svátek Panny Marie Růžencové).

Taková závěrečná modlitba se může inspirovat, jak již k tomu dochází, oprávněnou rozmanitostí. Růženec tím nabývá také podobu více odpovídající různým duchovním tradicím a různým křesťanským komunitám. Z tohoto hlediska je žádoucí, aby se rozšířily po patřičném pastorálním zvážení (rozlišování) nejvýznamnější návrhy, třeba i vyzkoušené v mariánských střediscích nebo svatyních, kde se zvláště modlí růženec, aby tak Boží lid mohl využít veškerého ryzího duchovního bohatství, tím že z něho bude čerpat látku pro svou kontemplanaci.

Konec osmé části. Vysíláno 3.12.2002. Přeložil Josef Koláček SJ

Rosarium Virginis Mariae

Apoštolský list Jana Pavla II. o posvátném růženci

(9. část)

Rozdělení času

38. Růženec se lze modlit celý každý den a řada lidí to činí. Naplňuje tak modlitbou dny mnoha kontemplativních osob nebo doprovází nemocné a staré osoby, které mají hodně času. Je však zřejmé – a to platí tím více, připojí-li se nový cyklus mysteria lucis – že mnozí se budou moci pomodlit jen část podle určitého týdenního pořádku. Toto týdenní rozdělení nakonec dodává různým dnům týdne jistou "duchovní barvu" analogicky tomu, jak to liturgie činí v různých údobích roku.

Podle běžné praxe jsou podělí a čtvrtky věnovány "radostným tajemstvím", úterý a pátek "bolestným tajemstvím", středa, sobota a neděle "slavným tajemstvím". Kam zařadit "tajemství světla"? Uváží-li se, že slavným tajemstvím je vyhrazena sobota i neděle a že sobota je tradičně dnem silně mariánského rázu, zdá se záhodno přesunout na sobotu druhou meditaci radostných tajemství, v nichž je přítomnost Marie výrazněji formulována. Čtvrtek tak zůstává volný právě pro meditaci tajemství světla.

Tento návrh nemínil nijak omezovat svobodu při osobní nebo komunitní meditaci, podle duchovních a pastoračních potřeb a především podle liturgické památky, které mohou vybízet k vhodným úpravám. Je však důležité, aby byl růženec vždy pojmán a zakoušen jako kontemplativní cesta. Skrze něj, jako doplnění toho, co se děje v liturgii, se křesťanský týden, jenž má základ v neděli, dnu Zmrtvýchvstání, stává putováním tajemstvími Kristova života, a ten se pak prosadí v životě svých učedníků jako Pán času a dějin.

Závěr

Požehnaný Mariin růženec

Sladký řetěz, který nás připoutává k Bohu"

39. Co bylo dosud řečeno, rozsáhle vyjadřuje bohatství této tradiční modlitby, jež má prostotu lidové modlitby, ale též teologickou hloubku modlitby vhodné pro toho, kdo cítí potřebu zralejší kontemplanace.

Církev přiznávala této modlitbě zvláštní účinnost a jejímu společnému recitování i vytrvalé praxi světovala obtížné záležitosti. Ve chvílích, kdy bylo samo křesťanství ohroženo, se právě této modlitbě přičítalo šťastné vyvážnutí z nebezpečí a Panna Maria Růžencová byla uctívána jako přímělkyně záchrany.

Dnes rád svěřuji této modlitbě – jak jsem to naznačil už na počátku – věc míru ve světě a věc rodiny.

Mír

40. Obtíže, povstávající na světovém horizontu na počátku nového tisíciletí, nás vedou k závěru, že pouze zásah shůry, schopný nasměrovat srdce těch, kdo žijí konfliktní situace, i těch, kdo řídí osudy národů, poskytuje naději na méně temnou budoucnost.

Růženec je modlitba, která svou povahou směřuje k míru, už proto, že je to kontemplace Krista, Knížete míru, jenž je "naším pokojem" (Ef 2, 14). Kdo vstřebá Kristovo tajemství – a růženec míří právě k tomu – naučí se tajemství pokoje a učiní z něho životní plán. Kromě toho síla meditativního charakteru růžence, s klidným plynutím Zdravasů, má na modlíciho se člověka uklidňující vliv a disponuje ho, aby kolem sebe šířil, přijímal a zakoušel v hloubi svého bytí pravý pokoj, který je zvláštním darem Zmrtvýchvstalého (srv. Jan 14, 27; 20, 21).

Je také modlitbou míru díky plodům lásky, které přináší. Je-li růženec dobře recitován jako ryzí meditativní modlitba, napomáhá k setkání s Kristem v jeho tajemstvích a nemůže neukázat také tvář Krista v bratřích, zvláště v těch, kteří mnoho trpí. Jak by se mohl upírat pohled na Dítě narozené v Betlémě, aniž by člověk zakoušel touhu přijímat, chránit a podporovat život a ujímat se utrpení dětí ve všech částech světa? Jak by bylo možno sledovat kroky Krista, který zjevuje božské pravdy "v tajemstvích světla", aniž by si člověk nepředsevzal vydávat svědectví jeho blahoslavenstvím v každodenním životě? A jak kontemplovat Krista nesoucího kříž a ukřižovaného, aniž by člověk necítil potřebu stát se jeho Šimonem Kyrénským v každém bratru ztrápeném bolestí nebo drceném zoufalstvím? Jak by konečně bylo možno upírat oči na slávu vzkříšeného Krista a na Marii, korunovanou Královnu, a nezakoušet přitom touhu učinit tento svět krásnější, spravedlivější a bližší Božímu plánu?

Zkrátka, zatímco nám růženec dává upírat oči na Krista, dělá z nás strůjce pokoje ve světě. Pro svůj charakterický rys naléhavé a sborové prosby, v souladu s Kristovou výzvou modlit se "neustále a neochabovat" (Lk 18, 1), nám růženec umožňuje doufat, že i dnes tak obtížný boj za mír může vést k vítězství. Růženec není nějakým útekem před problémy světa, ale nutí nás tak hledět na něj odpovědnými a velkodušnými očima a vyprošuje nám sílu vracet se k nim s jistotou, že Bůh pomáhá, a s pevným předsevzetím vydávat za všech okolností svědectví "lásce, která je poutem dokonalosti" (Kol 3, 14).

Rodina: rodiče...

41. Růženec, modlitba za mír, je také odedávna modlitbou rodiny a pro rodinu. Kdysi byla tato modlitba zvláště drahá křesťanským rodinám a jistě napomáhala soudržnosti a vzájemnému sdílení. Je nutné, aby se neztratilo toto cenné dědictví. Je třeba vrátit se ke společné modlitbě v rodinách, k modlitbě za rodiny, právě touto formou modlitby.

Jestliže jsem v apoštolském listu Novo millennio ineunte povzbuzoval ke slavení Liturgie hodin, a to i laiky v běžném životě farních společenství a různých křesťanských skupin, stejně to chci učinit v případě růžence. Nejde o dvě alternativní cesty, nýbrž obě se doplňují jako cesty křesťanské kontemplace. Proto žádám ty, kdo se věnují pastorační rodině, aby přesvědčivě navrhovali modlitbu růžence.

Rodina, která se společně modlí, zůstává soudržná. Svatý růženec v duchu své starobylé tradice je zvláště vhodný k tomu, aby byl modlitbou, při níž se rodina setkává. Její jednotliví členové právě tím, že upírají pohled na Ježíše, nabývají také znovu schopnost hledět si vždy nově do očí, schopnost komunikovat, být solidární, navzájem si odpouštět a začínat znovu ve smlouvě lásky obnovené Duchem Božím.

Mnoho problémů současných rodin, zvláště ve společnostech hospodářsky rozvinutých, spočívá ve stále obtížnější schopnosti komunikace. Rodiny nedokáží být pospolu a i ty vzácné chvíle, kdy jsou spolu, pohltní obrazy televizoru. Znovu začít s modlitbou růžence v rodině znamená vnést do každodenního života docela jiné obrazy, totiž obrazy tajemství, které zachraňuje: obraz Vykupitele, obraz jeho nejsvětější Matky. Rodina, která se společně modlí růženec, tak trochu reprodukuje atmosféru nazaretského domku: klade do svého středu Ježíše, sdílí s ním radosti i bolesti, do jeho rukou vkládá potřeby a plány, čerpá od něho naději a sílu k další cestě.

Konec dokumentu. Vysíláno 10.12.2002. Přeložil Josef Koláček SJ.

